

НАПРЯМ 10. СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

СУДИМІСТЬ ЯК НЕГАТИВНА УМОВА НАБУТТЯ СТАТУСУ АДВОКАТА

Заборовський В. В.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

Порядок набуття статусу українського адвоката регулюється, зокрема Розділом 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1]. Аналіз положень ст. 6 цього Закону вказує на те, що ним передбачені як позитивні (ч. 1 ст. 6 Закону), так і негативні умови для набуття статусу адвоката (ч. 2 ст. 6 Закону). Однією із негативних умов набуття статусу адвоката є наявність у особи непогашеної чи незнятої в установленому законом порядку судимість за вчинення тяжкого, особливо тяжкого злочину, а також злочину середньої тяжкості, за який призначено покарання у виді позбавлення волі.

Таке положення українського законодавця, за твердження І.Ю. Стрельникової викликає реакцію «здивування», оскільки «якщо повернути свій погляд на історичний шлях розвитку адвокатури, то ми побачимо, що раніше в адвокатуру допускали лише осіб «благородного» походження, а сьогодні – злочинців. Здається, такі крайнощі не на користь адвокатури, якщо ми бажаємо, щоб до неї відносилися з довірою як до високорозвиненого інституту громадянського суспільства» [2, с. 67]. Слід відмітити, що умова про неможливість набути статус адвоката особою, яка має судимість (при цьому, без будь-якої додаткової кваліфікації) містилася і в попередньому Законі України «Про адвокатуру» [3] (ч. 2 ст. 2). Наявність незнятої та непогашеної судимості є перешкодою для набуття і статусу судді, прокурора та нотаріуса, до того теж без жодної додаткової кваліфікації враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину.

Для визначення нашого ставлення до вказаної негативної умови для набуття статусу адвоката, вважаємо за необхідне, насамперед дослідити досвід зарубіжних країн. Так, французький законодавець виходить з того, що статус адвоката не може отримати особа, якщо вона була суб'єктом вчинення дій, що призвели до судимості за дії, які суперечать честі, порядності чи моралі, а також суб'єктом таких же дій, що стали підставою для застосування дисциплінарних

або адміністративних стягнень у вигляді звільнення, виключення з членів, відкликання, анулювання реєстрації або ліцензії (ч. 4 і 5 ст. 11 Закону «Відносно реформи деяких судових і юридичних професій» від 21 грудня 1971 року № 71-1130 [4]). Заслугує на увагу й позиція німецького законодавця, який відмовляє у наданні дозволу на заняття адвокатською діяльністю, зокрема і у випадку, якщо претендент своїми діями засвідчив, що він недостойний професії адвоката (п. 5 ст. 7 Федерального закону «Про адвокатуру» [5]). Законодавці деяких країн притримуються позиції, за якою претендувати на здобуття статусу адвоката не мають права особи, які мають непогашену чи не зняту судимість за вчинення лише умисного злочину (п. 2 ч. 2 ст. 9 Федерального закону Російської Федерації «Про адвокатську діяльність і адвокатуру в Російській Федерації» [6], ст. 33 Закону Республіки Армєнія «Про адвокатуру» [7]). Така позиція була запропонована і в проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність»», який був оприлюднений Міністерством юстиції України 3 червня 2014 року [8]. Потрібно звернути увагу й на досвід молдавського законодавця, який не допускає до адвокатської професії не тільки осіб, які мають непогашену судимість за вчинення злочинів, але й осіб, що раніше були засуджені за умисні тяжкі, особливо тяжкі або надзвичайно тяжкі злочини незалежно від погашення судимості (ч. 3 ст. 10 Закону Республіки Молдови «Про адвокатуру» [9]).

На нашу думку, основною метою, якою повинен керуватися законодавець при формуванні вищевказаної негативної умови, має бути саме не допуск до адвокатської професії лише тієї особи, яка своїми діями засвідчує, що вона не достойна взагалі або протягом певного часу займатися адвокатською діяльністю. Враховуючи основне призначення та правову сутність адвокатури, а також вимоги, які повинні ставитися до претендента на здобуття статусу адвоката (зокрема, щодо його морально-етичного рівня), ми вважаємо, що кваліфікуючою ознакою повинен виступати не стільки ступінь тяжкості вчиненого злочину, як взагалі можливість подальшого зайняття такою особою адвокатською діяльністю без завдання нею шкоди авторитетові адвокатури. На нашу думку, наприклад вчинення особою умисного тяжкого чи особливо тяжкого злочину, не повинно піддаватися діям строку давності (судимості), а повинно взагалі розглядати в якості перешкоди для набуття статусу адвоката в майбутньому.

На наше переконання, перешкодою в набутті статусу адвоката повинно бути не тільки вчинення особою злочину, але й іншого діяння, яке б свідчило про недостойність зайняття нею професії адвоката. Слід відмітити те, що однією із негативних умов для набуття статусу адвоката є факт звільнення особи з посади судді, прокурора, слідчого, нотаріуса, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного пра-

вопорушення, – протягом трьох років з дня такого звільнення. На нашу думку, таке положення не позбавлено недоліків, оскільки українським законодавцем безпідставно обмежено як коло суб'єктів вчинення таких діянь (щодо вчинення корупційного правопорушення), так і сам строк дії такого обмеження.

Слід звернути увагу на те, що законодавством деяких країн взагалі не встановлюється строк давності у разі вчинення особами вказаних правопорушень. До прикладу, німецький законодавець зазначає, що до адвокатської діяльності не допускається й особа, яка на підставі судового рішення була звільнена з посади судді або за рішенням дисциплінарного суду була звільнена з органів правосуддя (п. 5 ст. 7 Федерального закону «Про адвокатуру» [5]). Цікавим є і позиція молдавського законодавця, який до адвокатської професії не допускає не тільки осіб, яких було звільнено за компрометуючими підставами з правоохоронних органів, з посади судді, нотаріуса, юрисконсульта або державного службовця, а також і осіб, які порушили основні права та свободи людини, що встановлено рішенням судової інстанції (ч. 3 ст. 10 Закону Республіки Молдови «Про адвокатуру» [9]). Щодо українського законодавця, то він не встановлює такий строк для особи, яка виявила бажання набути статус прокурора, зазначаючи, що не може бути призначена на таку посаду особа, на яку накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення (п. 3 ч. 5 ст. 27 Закону України «Про прокуратуру» [10]).

Враховуючи мету формування вказаних негативних умов для набуття статусу адвоката, вважаємо, що позиції німецького та молдавського законодавців мають право на існування, про те, на нашу думку є занадто жорсткими. За нашим переконанням в цьому випадку може бути застосоване положення, яке міститься в згаданому проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність»», в якому зазначається, що не може бути адвокатом зокрема й особа, яка: протягом останніх п'яти років притягалася до адміністративної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення; звільнена з посади судді, прокурора, слідчого, нотаріуса, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного правопорушення – протягом п'яти років з дня такого звільнення.

Література:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 17.
2. Стрельникова І.Ю. Деякі нововведення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» / І.Ю. Стрельникова // Юридична осінь 2012 року : зб. тез доп. та наук. повідомл. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та

здобувачів, 13 листопада 2012 р. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. – С. 66-68

3. Про адвокатуру: Закон України від 19 грудня 1992 року № 2887-ХІІ (втратив чинність) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 9. – Ст. 62.

4. Portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques [Електронний ресурс] : Loi du 31 décembre 1971 № 71-1130. – Режим доступу: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006068396>

5. Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) [Електронний ресурс], ausfertigungsdatum 01.08.1959. – Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/brao/gesamt.pdf>

6. Об адвокатской деятельности и адвокатуре Российской Федерации : Федеральный закон от 31 мая 2002 г. № 63-ФЗ // Собрание законодательства РФ. – 2002. – № 23. – Ст. 2102.

7. Об адвокатуре [Електронний ресурс]: Закон Республики Армения от 14 декабря 2004 года. – Режим доступу: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=2255&lang=rus>

8. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» [Електронний ресурс], який був оприлюднений Міністерством юстиції України 3 червня 2014 року. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ru/print/88082-proekt_zakona_o_vnesenii_izmeneniy_v_zakon_ukraini_ob_advoka.html

9. Об адвокатуре [Електронний ресурс]: Закон Республики Молдова от 19 июля 2002 года № 1260. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=335889&lang=2>

10. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 87. – Ст. 9.